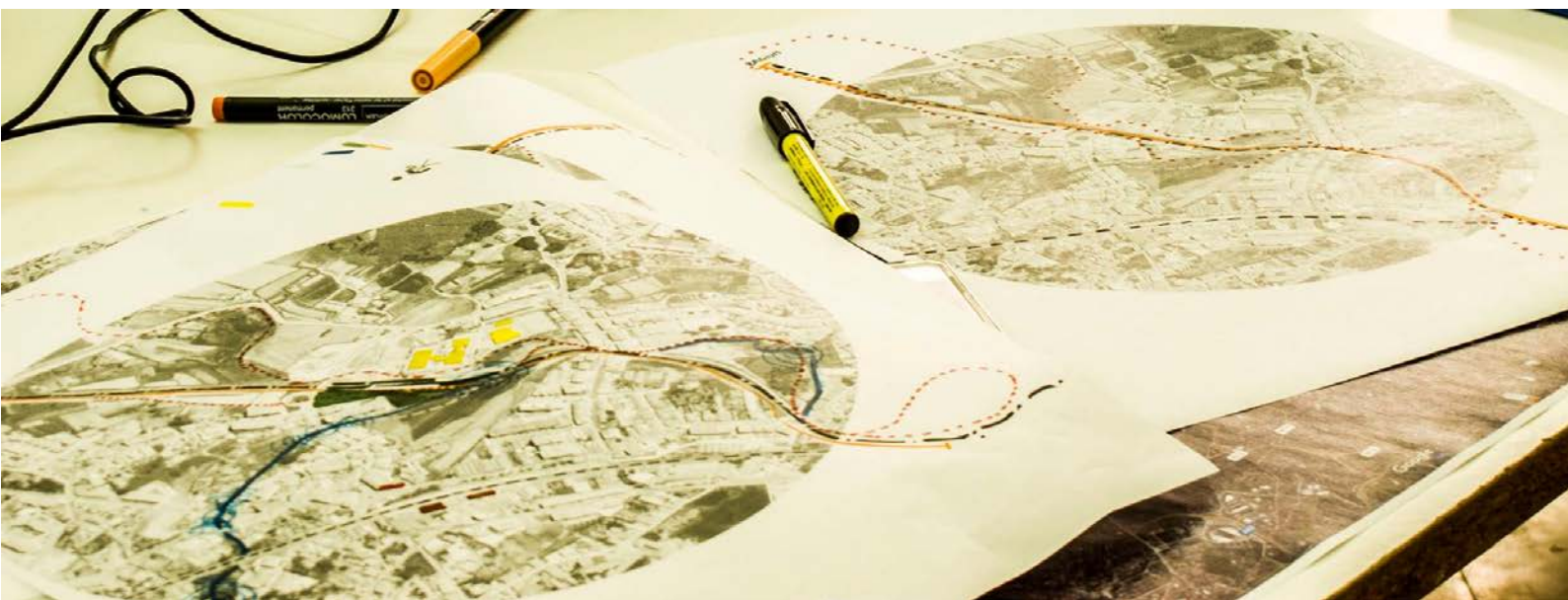

BLAUWDruk

Master in de stedenbouw en de ruimtelijke
planning

Faculteit Architectuur

OKTOBER 2017

1. Onderwijsvisie

Stedenbouw en ruimtelijke planning hebben als doel te zoeken naar de best denkbare wederkerige aanpassing van de ruimte en de samenleving ter wille van deze samenleving. Dit verklaart waarom onderwijs én onderzoek in de stedenbouw en de ruimtelijke planning dienen te vertrekken vanuit voldoende kennis over en inzicht in zowel de kenmerken van de ruimte als de samenleving en de evoluties die zich hierbinnen voltrekken. Vandaag en in de toekomst worden de fysieke ruimte en haar toekomstige gebruiksmogelijkheden geconfronteerd met belangrijke maatschappelijke evoluties die zich volgens hun eigen logica uitdrukken in de ruimte. Opvallend hierbij is dat vrijwel al deze uitdagingen zich uitdrukkelijk stedelijk manifesteren: migratiedruk, sociale ongelijkheid, economische beslissingscentra, voedseltoelevering, urban heath islands, energievoorziening en natuur in de stad.

Daarnaast is de manier waarop de samenleving zich als geheel organiseert eveneens aan veranderingen onderhevig. Dit drukt zich uit in de manier waarop de overheid en andere groepen in de samenleving met elkaar interfereren bij het nemen van beslissingen over het functioneren van de samenleving. Iedere vorm van overheidsbeleid, dus ook de ruimtelijke planning en stedenbouw, moet zich binnen dit speelveld een legitieme positie zien te verwerven door het brengen van een wervend verhaal dat de andere partijen overtuigt om zich actief in te zetten. Een ruimtelijk planner/stedenbouwer beschikt hiervoor over een aantal zeer specifieke vaardigheden eigen aan de discipline. Hij of zij kan dit wervend verhaal brengen in allerlei vormen: een verbeeldend 2D- of 3D-ruimtelijk ontwerp, beleidsaanbevelingen in de vorm van richtinggevende ruimtelijke concepten of principes, een logisch opgebouwde tekst over ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden in een beleidsdocument, de inhoudelijke krijtlijnen met betrekking tot ruimtelijke aspecten voor een juridisch initiatief, een maatschappelijk gedragen programma van actiegerichtes interventies in de ruimte,...

Waar het inzicht in deze gewijzigde context studenten in staat stelt en aanzet om het nut van hun opleiding vanuit een mondiaal niveau aan te voelen ('think globally'), is het in de praktijk slechts haalbaar om veranderingen in de ruimte op een regionale of lokale schaal te beheren ('act locally'). Het inhoudelijke kader van de opleiding van de master in de stedenbouw en de ruimtelijke ordening (SRP) koppelt daarom de mondiale inhoudelijke uitdaging – de stedelijkheid – aan een lokale/regionale bestuurlijke uitdaging – het overtuigen van allerlei groepen om actief aan verandering mee te werken. Het kader luidt bijgevolg **STEDELIJKHEID ACTIVEREN**.

1.1. Stedelijkheid

De vraag naar een duurzaam gebruik van de ruimte situeert zich vooral in de stedelijke conditie, de **STEDELIJKHEID**. Zowel de bebouwde als de niet-bebouwde omgeving in deze stedelijkheid zijn de onderwerpen waarmee studenten in de masteropleiding SRP via onderzoek, ontwerp en beleid aan de slag gaan. De masteropleiding SRP aan de faculteit Architectuur kiest hierbij voor een inhoudelijke focus op de sociale en ecologische pijler van duurzame ontwikkeling. De opleiding wil haar studenten er zo van bewust maken dat er, naast de vaak dominante focus op de economische pijler in het ruimtelijk beleid, ook aandacht moet uitgaan naar de twee andere dimensies. Deze zijn immers uiterst belangrijk voor de levenskwaliteit in de samenleving.

1.2. Activeren

De opgave van een duurzame stedelijkheid ligt ook niet uitsluitend op het mondiale niveau. Ze manifesteert zich vooral zeer lokaal, in het alledaagse functioneren van de samenleving. Hedendaagse ruimtelijke planners en stedenbouwkundigen zijn 'doen-denkers' die ook oog hebben voor het **ACTIVEREN** van kiemen binnen de samenleving. Studenten in de opleiding SRP moeten zich bewust worden van hun eigen rol in het activeren van de samenleving en de overheid.

2. Doelstellingen

De opleiding SRP biedt de studenten de mogelijkheid om hun eerder verworven inzichten uit hun voorgaande opleiding(en) inter- en transdisciplinair te delen met andere studenten en docenten. Hiermee leren ze de kennis, vaardigheden en attitudes aan die cruciaal zijn om in hun toekomstige loopbaan 'authorship' en 'authority' op te nemen in het omgaan met de ruimtelijk-maatschappelijke uitdagingen waarmee ze in het brede domein van de stedenbouw en de ruimtelijke planning geconfronteerd zullen worden. Het aanleren van onderzoeksmethoden, het omgaan met beleidsinstrumenten, het onderzoekend ontwerpen en het verkennen van nieuwe dimensies met het oog op het uitwerken van mogelijke ontwikkelings- en realisatiestrategieën voor een duurzame ruimtelijke ontwikkeling vormen daarom de bouwstenen voor drie inhoudelijke en twee generieke doelstellingen van de opleiding SRP.

2.1. Inhoudelijke doelstellingen

Studenten leren kennis, vaardigheden en attitudes aan over 'stedelijkheid', 'activeren' en 'stedelijkheid activeren'. Ze leren hierover te communiceren met verschillende actoren, te implementeren in projecten en erover te reflecteren.

2.1.1. Stedelijkheid

De eerste inhoudelijke doelstelling van de opleiding SRP richt zich op het ruimtelijke aspect van **STEDELIJKHEID** met het oog op een kwalitatieve ruimtelijke transformatie. Het betreft kwalitatieve en kwantitatieve analyses van de ruimte, theoretische en praktische inzichten in ruimtelijke weefsels en de onderliggende processen en strategieën die tot deze weefsels hebben geleid.

2.1.2. Activeren

De tweede inhoudelijke doelstelling focust op het doorgronden van en het omgaan met het bestuurskundige aspect van het **ACTIVEREN** van de huidige netwerksamenleving met het oog op een maatschappelijk gedragen ruimtelijke transformatie. Het betreft het SRP-beleid en realisatiekader, theoretische en praktische inzichten in ruimtelijk-strategische visies, ontwikkelingen en realisaties en de implementatie via proces- en kwaliteitsmanagement van projecten.

2.1.3. Stedelijkheid activeren

De derde inhoudelijke doelstelling behandelt de sociaal-maatschappelijke en ecologische uitdagingen voor zowel het ruimtelijke als het bestuurskundige aspect van **STEDELIJKHEID ACTIVEREN**.

2.2. Generieke doelstellingen

Aangezien de opleiding SRP de studenten voorbereidt op hun rol en positie in het professionele en/of academische milieu van de discipline SRP, werken ook twee generieke doelstellingen met betrekking tot academische en professionele gerichtheid en de relatie tussen onderzoek en praktijk door in de bovenstaande drie inhoudelijke doelstellingen. Beide aspecten worden hier niet gezien als tegengestelde elementen: studenten koppelen praktijkgebaseerde of 'professionele' kennis aan vernieuwde inzichten bij onderzoek en zetten, omgekeerd ook, experimenteel ontwerpend onderzoek om in de praktijk.

a) Professionele competenties

De eerste generieke doelstelling betreft het ontwikkelen van **professionele** kennis, onderzoeksvaardigheden en attitudes met betrekking tot de discipline SRP. Studenten leren kennis, vaardigheden en attitudes aan om op academisch niveau in een praktijkcontext te functioneren, door de integratie van verworven inzichten bij het uitoefenen van taken. Ze hanteren hierbij in het bijzonder

de methodologie van ontwerpend onderzoek (research by design), waar de band met de praktijk centraal staat.

b) Academische competenties

De tweede generieke doelstelling beoogt het ontwikkelen van **academische** kennis, onderzoeksvaardigheden en attitudes met betrekking tot de discipline SRP. Studenten leren kennis, vaardigheden en attitudes aan om wetenschappelijk onderzoek, inclusief ontwerpend onderzoek, te verrichten op niveau van een beginnend onderzoeker. Ze verwerven inzichten in de geschiedenis van en paradigma's binnen de discipline en leren deze inzichten toe te passen in een zelfstandig onderzoek.

Wie afstudeert als master in de stedenbouw en de ruimtelijke planning aan de KU Leuven beschikt over het vermogen om stedelijkheid en het gebruik ervan op verschillende schalen en in uiteenlopende complexiteiten te benaderen en te activeren vanuit een samengaan van theoretische kennis, ontwerppattitude en beleidsreflectie. Aangezien de samenleving constant verandert, is de afgestudeerde er zich ook van bewust dat hij of zij de eigen maatschappelijke bijdrage en de bijdrage van de discipline van stedenbouw en ruimtelijke planning aan de samenleving levenslang kritisch dient te bevragen.

3. Opbouw

De master in de stedenbouw en de ruimtelijke planning bestaat uit 120 studiepunten, verdeeld in vijf leerlijnen waarin de drie inhoudelijke en twee generieke doelstellingen terug te vinden zijn. Voor een schematische voorstelling van de invulling van de master zie figuur 1. De drie inhoudelijke leerlijnen kennen een opbouw volgens eenzelfde logica. Na het aanreiken van kennis en inzichten in theoretische opleidingsonderdelen worden de studenten uitgedaagd om deze in een ontwerpgerichte studio concreet aan te wenden. Naast de theorieonderdelen en de studio nemen studenten ook electives (keuzevakken) op naar eigen inkleuring. De leerlijnen zijn:

- Leerlijn 1: Analyse en ontwerp van de ruimte (inhoudelijke leerlijn)
- Leerlijn 2: Beleid en realisatie (van de ruimte) (inhoudelijke leerlijn)
- Leerlijn 3: Sociale en ecologische aspecten (van de ruimte) (inhoudelijke leerlijn)
- Leerlijn A: Professioneel denken en handelen (generieke leerlijn)
- Leerlijn B: Wetenschappelijk denken en handelen (generieke leerlijn)

Binnen de eerste inhoudelijke leerlijn 'Analyse en ontwerp van de ruimte' verlopen de theoretische lessen voor de studenten die het standaardprogramma volgen, uitzonderlijk parallel aan de studio. Dit is te verklaren door het feit dat deze leerlijn volledig gesitueerd is in het eerste semester. De opdracht van de ontwerpstudio wordt gethematiseerd in functie van de leerlijn, waarbij de klemtoon van het eerste semester ligt op het lezen van en het interveniëren in een bevattelijke ruimtelijke entiteit.

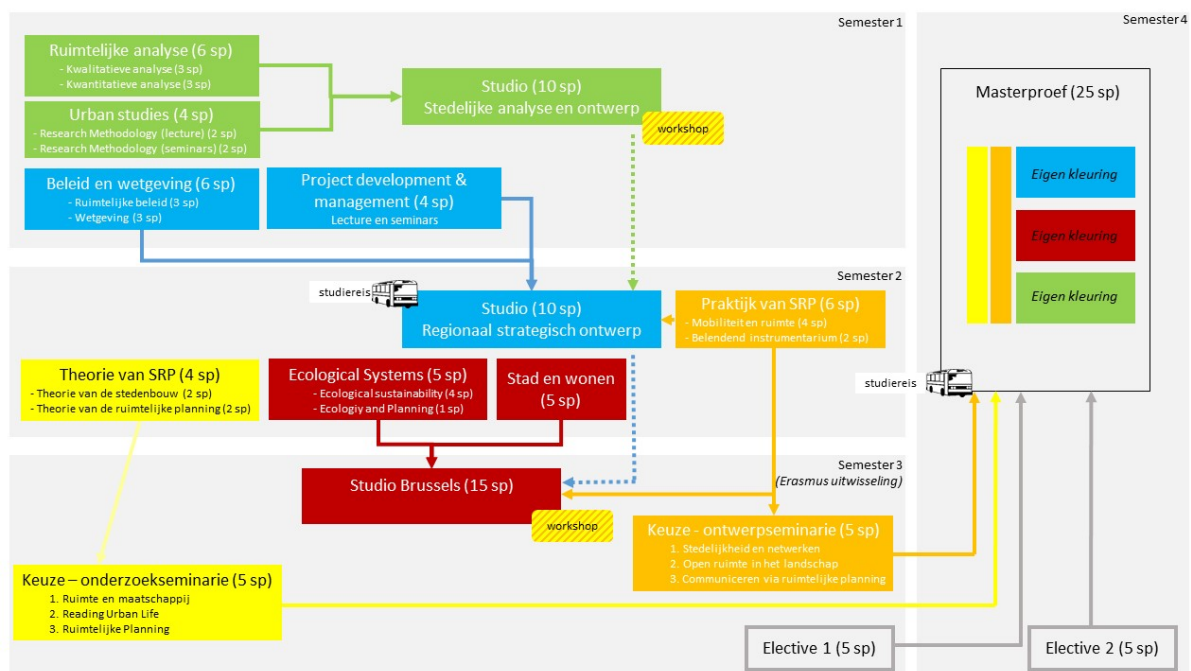
De tweede inhoudelijke leerlijn 'Beleid en realisatie' werkt door op de theoretische opleidingsonderdelen realisatie van vigerende (ruimtelijke) beleidsdocumenten en juridisch verordenende plannen door de studenten. Het studiegebied van de studio dient als context voor het eigen ontwerp te laten analyseren en evalueren. Studenten wordt ook gevraagd zich in te werken in de houding en standpunten van verschillende relevante actoren in het studiegebied en te komen tot een realisatiegerichte fasering en een selectie van strategische sleutelprojecten.

De laatste inhoudelijke leerlijn 'Sociale en ecologische aspecten' heeft een sterke wisselwerking tussen theorie en studio. De theoretische opleidingsonderdelen geven informatie door naar Studio Brussel. De projectfiche wordt opgesteld in overleg tussen studiodocenten en theoriedocenten en door de

participatie van theorie docenten aan de studio door het geven van een extra les en het actief bijwonen van de theorie docenten van de tussentijdse reviews en de eindpresentatie van de studio.

Binnen de twee **generieke leerlijnen** (wetenschappelijk en professioneel denken en handelen) krijgen studenten in de eerste fase twee opleidingsonderdelen waarin de basisaspecten van het professioneel handelen en academisch handelen binnen de discipline van SRP aan bod komen. In de ontwerp- en onderzoekseminaries (tweede fase van het curriculum) leren studenten onder begeleiding om te gaan met de complexe vraagstukken binnen de discipline. Studenten kiezen uiteindelijk zelf in welke richting ze hun professionele en academische kennis, vaardigheden en attitudes willen versterken door het kiezen van een onderzoeks- en ontwerpseminarie.

De vijf leerlijnen komen samen in de masterproef waarbij de opgedane kennis, vaardigheden en attitudes geïntegreerd worden in een zelfstandig gevoerd onderzoek.

Figuur 1: voorstelling invulling master in de stedenbouw en de ruimtelijke planning

3.1. Krachtige leeromgeving

De opleiding SRP is zo opgebouwd dat de onderwijsbelasting over de totaliteit van het programma gelijk verdeeld is over theoretische opleidingsonderdelen en studio's/seminaries. Dit bevestigt de gelijkwaardigheid van de onderzoekende en ontwerpende dimensie van de opleiding.

De opleiding SRP maakt daarnaast optimaal gebruik van de mogelijkheden die de integratie van de Faculteit Architectuur binnen de universiteit biedt. Daarom kiest de opleiding een multicampusmodel. Studenten kunnen opleidingsonderdelen volgen op drie verschillende campussen (Gent – Brussel – Leuven). Dit multicampusmodel biedt mogelijkheden om expertise van buiten de faculteit binnen te brengen in de opleiding en op die manier bij te dragen aan de academisering.

a) Theoretische opleidingsonderdelen

In de theoretische opleidingsonderdelen hanteren docenten in hoofdzaak de werkvorm van het hoorcollege. Door de kleine studentenaantallen kan dit college interactief worden georganiseerd. Sommige docenten gebruiken bijvoorbeeld de formule van 'flipped classroom' waarbij studenten voorbereid naar de les komen en onderling en met de docent in discussie gaan. Naast de docent

kunnen ook de studenten zelf een deel van de kennis en inzichten overbrengen naar de andere studenten via bijvoorbeeld presentaties.

Het grootste deel van de docenten van de theoretische opleidingsonderdelen gebruikt powerpointslides die ze voortdurend actualiseren als gevolg van ontwikkelingen in de samenleving. Ze stellen deze slides op voorhand ter beschikking via Toledo en vullen het leermateriaal aan met relevante wetenschappelijke artikels en boeken als hoofd- of achtergrondliteratuur.

De evaluatie van de theoretische opleidingsonderdelen gebeurt via paperopdrachten en via mondelinge of schriftelijke examens tijdens de examenperiode.

b) Studio's

De drie studio's worden wekelijks begeleid in een constant overlegproces tussen docent en studenten. De mijlpalen worden vooraf duidelijk geformuleerd, maar de opdracht wordt door het overleg continu bijgesteld in functie van het denkproces van de student. Studenten werken in groep, maar ook individueel. Studenten presenteren elkaar ook regelmatig tussentijdse resultaten zodat ze elkaar kunnen bijsturen.

In het kader van de studio's organiseren de twee fasen (eerste en tweede) gezamenlijke een workshopweek in het eerste semester. Hierbij werken studenten en docenten, op locatie en voor een externe opdrachtgever, gedurende een week intensief aan een bepaalde uitdaging of probleemstelling. De resultaten ervan worden voorgesteld voor een breder publiek uit het betrokken gebied. In het tweede semester is er binnen de studio ook de verplichte internationale studiereis. Docenten en studenten bezoeken een Europese regio met specifieke aandacht voor een actuele stedenbouwkundige en/of planologische probleemstelling of discours. Door een dialoog met bevoorrechte getuigen ter plaatse worden de studenten in het veld geconfronteerd met één of meerdere concrete toepassingen of fenomenen.

Bij de studio hoort geen concreet handboek of syllabus. Bij de start definieert de zogenaamde atelierfiche de workflow en de ambities van de studio. In de loop van de studio worden lezingen georganiseerd die bijkomende informatie aanleveren.

De summatieve evaluatie van de studio's gebeurt via tussentijdse reviews en een eindevaluatie. Deze laatste valt net voor de examenperiode. Van de studenten wordt in de meeste gevallen een schriftelijke neerslag (document, poster, ...), een mondelinge presentatie en, in sommige gevallen, een maquette verwacht. In het bijzonder voor de eindevaluatie wordt gepoogd om externe, voor het studiegebied relevante beleidsmakers te betrekken.

c) Masterproef

De student krijgt binnen de opleiding SRP de nodige ruimte om op zelfstandige basis aan een masterproef te werken. Studenten kiezen op het einde van hun eerste masterjaar een onderwerp dat bij hun specifieke interesse aansluit. Na een eerste gesprek bereiden de studenten in de loop van het eerste semester van hun tweede jaar een masterproefdossier voor, dat de basis vormt voor de eigenlijke masterproef die in het laatste semester vorm krijgt. Ze kunnen hiervoor beroep doen op methodologische input vanuit de ontwerp- en onderzoekseminaries. De eigenlijke ontwikkeling van de masterproef door de student gebeurt in het laatste semester. Aangezien er slechts één elective naast de masterproef geprogrammeerd staat, kan de student bijna alle tijd aan de masterproef besteden. Dit is een zeer intensieve werkvorm die aansluit bij de projectmatige opzet van de masterproef.

Tijdens het proces begeleidt de promotor de student. De begeleiding verloopt zowel individueel als in groep, afhankelijk van de precieze noden. De student neemt zelf het initiatief voor de begeleiding. Tijdens de tussentijdse reviews stellen de studenten hun eigen proces voor aan hun collega-studenten.

De evaluatie van de masterproef bestaat uit 2 delen: een interne evaluatie (het 'jaarpunt', 60%) en een evaluatie van de verdediging voor een externe jury (40%). Het interne 'jaarpunt' wordt in onderling overleg door de volledige groep van promotoren en copromotoren bepaald. Ze houden rekening met zowel het proces als het eindresultaat van de masterproef. De promotoren gaan daarbij na of de student aan de hand van zijn/haar masterproef kan aantonen de leerresultaten van de opleiding behaald heeft. De evaluatie door een externe jury focust op het eindresultaat dat de student voorlegt en gebeurt op basis van enkele welomlijnde criteria (grafische en inhoudelijke kwaliteit van de presentatie, grafische en inhoudelijke kwaliteit van de voorgelegde bundel ...).

De POC waakt erover dat de jury op een evenwichtige manier samengesteld is uit minstens 2 leden uit het werkveld en 2 leden uit het academische veld van de discipline, aangevuld met een alumnus/a. Alle juryleden krijgen de masterproeven toegestuurd. Per masterproef wordt er één jurylid aangeduid die de volledige bundel leest: de anderen lezen minstens de samenvatting die door de student wordt opgemaakt.